

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Den Haag en de landbouw. Keerpunten in het negentiende-eeuwse landbouwbeleid

Vries, H. de

Citation

Vries, H. de. (1966). Boekbespreking van: Den Haag en de landbouw. Keerpunten in het negentiende-eeuwse landbouwbeleid. *Acta Politica*, 2: 1966/1967(4), 337-338. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3450621>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3450621>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

zichtigheid constitutionele rechtsregels uit herhaalde praktijken afgeleid kunnen worden'. Aan het slot somt Duynstee drie van dergelijke regels op:

1. bij verkiezingen behoort een kabinet af te treden (sinds 1922);
2. na verkiezingen behoort misschien wel de eerste (in)formatieopdracht te gaan naar een persoon uit de partij welke als sterkste uit de bus komt (sinds 1946); Duynstee acht deze richtlijn niet zonder bedenkingen, gezien de kennelijke aarzeling van de KVP om tot en reële keus te komen, en haar klaarblijkelijke voorkeur voor vijfpartijenoverleg;
3. een formatie kan niet slagen zonder enig overleg met de fractieleiders (sinds 1946).

Opmerkelijk is dat de belangrijkste constitutionele regel, die uit herhaalde praktijken kan worden afgeleid, niet uitdrukkelijk wordt genoemd, nl. dat geen kabinet of minister kan aanblijven, als het vertrouwen door het parlement is opgezegd.

De formaties van de eerste vier kabinetten na de oorlog worden relatief beknopt beschreven. Als reden noemt Duynstee het verschijnen van het proefschrift van G. J. Lammers, *De Kroon en de Kabinetformatie* (1952). Dit is weinig steekhoudend, want Lammers behandelt deze vier kabinetten in nog geen vijf bladzijden (blz. 124—129) van zijn proefschrift. De formaties van de overige kabinetten worden zeer gedetailleerd weergegeven.

De beschrijvingen van de formaties steunen op gepubliceerde stukken, op gesprekken en op bescheiden uit de archieven van enige bij de formatie betrokken personen. Blijkbaar was het niet altijd mogelijk alle bronnen te vermelden. Hopelijk zal Professor Duynstee ertoe overgaan zijn bronvermeldingen te deponeren bij een wetenschappelijk instituut, zodat op een later tijdstip verificatie mogelijk zal zijn.

P. J. M. Visschers

DAHM, BERNHARD, *Soekarno en de strijd om Indonesië's onafhankelijkheid*. Meppel (J. A. Boom en Zoon), (1966), —399 p. f 13,50. (Boom paperbacks, 1)

Waarom boekt een politiek leider succes? Bernard Dahm heeft zich die vraag gesteld ten aanzien van Soekarno en hij heeft er een nieuw antwoord op weten te geven.

Soekarno's politieke optreden heeft volgens Dahm op prachtige wijze aangesloten bij de geestesgesteldheid van het Indonesische, met name het Javaanse volk. Belangrijke componenten van die geestesgesteldheid zijn het fundamentele streven verschillende standpunten op één gemeenschappelijke noemer terug te brengen, uitgaande van het geloof, dat in diepste wezen alles één is en voorts de oude mythen en de wajangverhalen.

Die mythen en verhalen stelt Dahm voorop: de voorspellingen van Djajabaja over het einde van de vreemde overheersing, het geloof aan de komst van een Ratoe Adil (rechtvaardige koning), die een bloeiend en welvarend rijk zou stichten en het Wajangverhaal over de onvermoeibare strijd van de Pandawa's tegen de Korawa's. Dahm hecht een bijzonder belang aan elk facet van Soekarno's optreden, dat wijst op een verband tussen zijn strijd om de onafhankelijkheid en de mythen, zoals die bij het volk leefden. Zijn boek is echter wat dit punt betreft weinig overtuigend. Het lijkt er op, of de schrijver de bewijzen en aanwijzingen voor dit verband met de grootste moeite heeft moeten bijeenbrengen. Dat hij het vooronderstelde verband tussen de voorspellingen van Djajabaja en het verhaal der Pandawa's enerzijds en de strijd om Indonesië's onafhankelijk-

heid anderzijds niet wat relativeert wijst erop, dat het voor hem minder een hypothese is geweest dan wel een axioma. Blijft als winstpunt het inzicht, dat de oude Javaanse mythen en legenden ongetwijfeld een bijrol hebben vervuld in de worsteling om de onafhankelijkheid.

Belangrijker voor Soekarno's politieke succes lijkt mij zijn onvermoeibare streven — van zijn optreden in de Sarekat Islam in het begin van de twintiger jaren tot de verkondiging van de Pantjasila in 1945 toe — om de drie belangrijkste stromingen in Indonesië (Islam, nationalisme en marxisme) tot een synthese te brengen. Door wezenlijke onderlinge tegenstellingen te verdoezelen, door oppervlakkige beschouwingen en door het gebruiken van vervalste citaten wist hij alle -ismen te verenigen in een niet aflatende strijd voor de onafhankelijkheid en tegen de Westerse kolonisatoren. Die prestatie heeft Soekarno (tezamen met de Ratoe Adil-verwachtingen, die aan zijn persoon zijn gehecht) in de ogen van de volksmassa's gemaakt tot dé leider in de strijd om onafhankelijkheid.

Die basis voor macht in het volk misten mensen als Hatta en Sjahrir volkomen. Van het begin af aan heeft er tussen hen en Soekarno een diepe kloof in denken bestaan. Zij de jonge Westers geschoolde intellectuelen, verknocht aan de tradities van liberalisme en parlementaire democratie — hij de zelfingenomen Javaan, levend in de tradities van zijn volk en fundamenteel anti-Westers.

Die fundamenteel anti-Westerse instelling, de overtuiging, dat het ging om een strijd tussen Aziatisch nationalisme en Westers imperialisme, was het die hem in de oorlogsjaren dreef tot collaboratie met de Japanners (al vindt Dahm dat woord te sterk en geeft hij de voorkeur aan coöperatie). Dahm weet echter duidelijk te maken, dat Soekarno dusdoende nooit het uiteindelijke doel van de Indonesische onafhankelijkheid uit het oog verloor.

Dahms boek maakt een wat eenzijdige indruk. Het Ratoe-Adil-aspect van Soekarno's politieke carrière heeft hijzelf ontdekt en hij vertoetelt het zo, dat het in zijn beschrijving een onevenredig grote rol is gaan spelen. Maar in ieder geval geeft zijn proefschrift een bijzonder nuttige aanvulling op het beeld, dat we tot of heden van de Indonesische leider hadden.

J. Th. Jansen van Galen

VERMEULEN, W. H., *Den Haag en de landbouw*. Keerpunten in het negentiende-eeuwse landbouwbeleid. Assen (Van Gorcum), 1966. —130 p. f 11,—. (Staatkunde en burgerschap, 5).

Dit goedgeschreven boekje — 99 p. tekst — voert geen hoge wetenschappelijke pretentie. De ondertitel: Keerpunten in het negentiende-eeuwse landbouwbeleid — blijft nog wat vaag, maar in de inleiding formuleert de schrijver duidelijk het doel van zijn studie. Hij wil laten zien 'op welke wijze en door wie de stoot is gegeven tot beslissingen, die een keerpunt hebben betekend in de Nederlandse landbouwpolitiek'.

Hij doet dit vanuit een kritische houding tegenover de gangbare parlementaire geschiedschrijving, waarin te veel nadruk wordt gelegd op het gebeuren in het parlement en te weinig op personen en instanties, die dit beleid mee hebben beïnvloed en voorbereid (belanghebbenden, pers, hoge ambtenaren, enz.).

Dit uitgangspunt van Vermeulen, die als parlementair historicus weet waarop hij kritiek heeft, is ongetwijfeld juist. Om deze nieuwe approach te demonstreren aan de landbouwpolitiek is eveneens en goede greep. Immers het landbouwbeleid is relatief gezien het meest volgroeide deel van de economische

overheidspolitiek in ons land, zeker in de 19de eeuw.

Het gaat in het boek om twee keerpunten: de afschaffing van de Graanwet in 1847 als eerste stap naar een liberaal economisch beleid en de ombuiging hiervan onder invloed van de landbouwcrisis van de jaren tachtig en negentig.

Bij de behandeling van het laatste punt is de opzet van de schrijver het best geslaagd. In wel wat veel kleine paragrafen voert hij de verschillende spelers in het landbouwspeel op het toneel. Achtereenvolgens komen aan de orde de visie van de economen (N. G. Pierson en P. W. Cort van der Linden), van de provinciale Maatschappijen van Landbouw, speciaal van D. R. Mansholt en C. J. Sickesz, van de pers en van ministers en ambtenaren in Den Haag. Hier en waar hij schrijft over de activiteiten van het Ned. Landbouw-Comité en van de Staatslandbouwcommissie (1886) geeft Vermeulen veel aandacht aan de ambtelijke kant van het besluitvormingsproces (p. 79 e.v.). Hij putte hiervoor uit een aantal tot nu toe onbekende departementale nota's, die stuk voor stuk belangrijk materiaal bevatten.

Mede gelet op de magere omvang van zijn werk is het wat verwonderlijk, dat de schrijver de opvattingen van het parlement te weinig naar voren haalt. Wel spreekt hij over bekende onderwerpen als Pierson's belastingvoorstellen en de motie Dobbelman, maar de aanstelling van zuivelconsulenten en de oprichting van proefstations worden met een paar zinnen afgedaan (p. 76). Hoe men in de Tweede Kamer over deze maatregelen en in het algemeen over het rapport van de landbouwcommissie oordeelde, blijft onduidelijk. Waar het de schrijver juist te doen is om het besluitvormingsproces, was hier een korte weergave van de standpunten binnen het parlement op zijn minst noodzakelijk geweest.

Hetzelfde geldt voor het hoofdstuk over de afschaffing van de Graanwet van 1835. Thorbecke is ongeveer het enige kamerlid, wiens visie, terecht zeer uitvoerig, wordt behandeld. Maar het standpunt van de conservatieven in het parlement gaat volkomen schuil achter dat van Minister Van Hall. Een wat al te beknopte behandeling van een gecompliceerd onderwerp heeft hier geleid tot een 'vertekend beeld', om een term uit de eerste zin van het boek te citeren.

Deze kritische opmerkingen doen niet af aan mijn waardering voor de thematische opzet van deze studie, waarin een stuk geschiedenis bij de mensen van deze tijd is gebracht.

H. de Vries

In aansluiting op het besprekingsartikel van G. A. Almond/S. Verba, *The Civic Culture* in ACTA POLITICA II: 2, p. 152—159, deelt de redactie nog mede dat het grondmateriaal van dit onderzoek zich in de vorm van ponskaarten en codeboeken bevindt in het archief van de Steinmetzstichting, Herengracht 457, Amsterdam. Verder beschikt de Steinmetzstichting over het materiaal van het politieke onderzoek door Attwood Statistics uitgevoerd voor het weekblad REVU, het materiaal dat ten grondslag ligt aan Daudt en Lange's 'Youth and Politics in the Netherlands' (mimeograph), materiaal betreffende het onderzoek naar de houding t.o.v. het parlement (zie H. Daudt en J. Stapel, 'Parlement en Kiezer-verslag van een opinieonderzoek,' ACTA POLITICA I: 1/4, p. 46—76), en de NIPO weekpeilingen.

SUMMARIES

SEMANTICAL TACTICS IN POLITICAL SCIENCE

by A. Nuis

The author discusses the problems faced when one uses foreign or professional expressions in a Dutch context. Should professional terms that originate in the foreign language, such as 'support', 'demands', 'feedback' etc. be laboriously translated into Dutch or should be left untranslated? That is a question which is continuously tackled by Dutch scholars, especially in fields — such as political science — where the main body of literature is in English.

Besides the translation problem there is the problem of the use of professional language. The author concedes that especially in political science there exists a need for professional terminology, in view of the fact that in practical politics many words are used to persuade by way of suggestion rather than to increase factual insight. He warns, however, against the use of professional words only for the sake of sounding professional. Moreover, although it is a worthy endeavor to strive for a completely unambiguous professional language, it will never be possible to succeed entirely in this task. As soon as the world outside the profession gets hold of such a term, its meaning is bound to change. The author warns against the hidden suggestive meanings words may contain. For example, in modern literature on international military strategy, the terms that are used may contain meanings which hide more than they reveal.

The use of definitions and foreign expressions does not protect us from ambiguity and suggestive meanings. Therefore, it is wise to stay as close as possible to the normal spoken language and to translate, as much as possible, the foreign terms into Dutch. As long as the majority of the people in this country does not speak another language fluently, the use of Dutch, when writing for Dutch readers, should facilitate communication and preclude misunderstanding.

THE ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE DUTCH POLITICAL PARTIES

by I. Lipschits

After having stressed the importance of the organizational structure of the political parties in a democracy, the author examines the structure of the ten political parties which had, in the period 1963—1967, representatives in the Second Chamber of Parliament, paying particular attention to the extent to which the members have a say in the party.

On the basis of the different kinds of elections (local, provincial, First Chamber, Second Chamber) the organs of the party are divided into six levels (table 1). For each level the powers of the organs in question are discussed, in particular the power to elect, to nominate or to delegate individuals in the organs placed higher in table 1.

The party-members, the lowest level in table 1, have only the power to elect, to nominate or to delegate for the next level. For all the other levels their power in this respect is indirect.